1788. Jezierski Jacek Mowa...

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

MOWA

Jaśnie Wielmożnego

JEZIERSKIEGO,

KASZTELANA ŁUKOWSKIEGO,

Na Seymie Roku 1788.

POWIEDZIANA.

NAYJAŚNIEYSZY KRÓLU!

Prześwietne Zgromadzone Stany!

USTANOWILIŚMY Woysko, a iednomyślną zgodą Panu swemu i sobie z radości łzy wycisnęli, teraz myślmy, żebyśmy potym na też woysko znowu nie płakali.

A

http://rcin.org.pl
XVIII.1.1128

Cóż teraz czynić naſtępuie? oto przyiąwſzy ſługę trzeba mu kondycye wypiſać, komu ma być poſłuſznym, iak ſwoich ogólnie Panow ſzanować, iak Rolnika ſzacować; bo ten ieſt właściwie żołnierſtwa Panem, a my tytularni, bo ten Trony umacnia, nas karmi, odziewa, i ieſt świata Dobrodzieiem.

Ktoż żołnierza naſzego urządzać ma? ieżeli my w tym tu licznym zgromadzeniu, to iedni nie umiemy, drugim nie tak łatwo robota ſię uda, ale kto umie, kto ma ochotę, niech ſię odeźwie.

A kiedy nikogo nie ſłyſzę, mamy do tego Hetmanow, dwóch Artylleryi Generałow, Generałow-Leutenantow, przybrawſzy do tego ochotnych obywatelow, niechay Projekt ułożą, a WASZA KRÓLEWSKA Mość, ſpuść ſię na nich, którzy ſię widzą, a nie ſą WASZEY KRÓLEWSKIEY Mości i Oyczyźnie przeciwni. — Przyłącz ich raczey do ſwoich oboiętnych, a tak ani w oczywiſtych, ani w ſekretnych kreſkach, nie będzieſz miał Dezertorow, i tym iedynie Krolеſtwo Twoie uſzczęśli-

http://rcin.org.pl

wisz, bo materya onegdaysza nic nie znacząca, dała Ci Panie poznać, siła w sekrecie z placu ochotnika uciekło.

Tych ia opponuiących się za wolność, śmiało mówić mogę, że ich Opatrzność Boska Waszey Krolewskiey Mości, i całemu Narodowi nadała; ci ieżeli mieli iakoweś nieukontentowanie nie pamięci ie oddali, a teraz służyć swoiey Oyczyźnie z czystym sercem, a nie z nienawiścią przyiechali.

O! wy gorliwi Obywatele, o! Swietne wasze Imiona, których wymieniać skromność wasza nie żąda; ia was dla Oyczyzny Boskim darem nazywam. — Gdyby was tu nie było, poszlibyśmy błędną drogą za każdym rozkazem, a nie długo potym do jarzma za ukazem. A za tym racz Wasza Królewska Mość przyiąć ich do swoiey ufności, inaczey bez nich, i bez Waszey Krolewskiey Mości, Polska aż do Imienia swego zginąć musi. A ztąd, broń Boże, iakaż niesława: że Król Polak, iako Ociec z dziećmi swoią Matkę Oyczyznę żywcem własnemi zagrzebał rękami.

http://rcin.org.pl

Już teraz Narod oświecony, mamy rozum i naſze dzieci, a mamy go z łaſki Waszey Krolewskiey Mości, boś zaſzczepił potrzebne nauki, cudzoziemſkie umieiętności i ięzyki, a co wieki niezdołały, druk *ex monopolio* wyioteś, a ten maiąc wolność nie ściśnioną dał poznać Narodowi przez rożne piſma, że ieſt Król i Jego władza wolności ſtraſzna, że ieſt rozwiązłość woyſka niewoli ſię równaiąca. — A zatym, ieżeli mamy rozum, toć bez należytego urządzenia woyſka mieć nie zechcemy.

Choć to mała woyſka naſzego garſtka, i ta naieżdża ſzlacheckie domy, w pòłnocy ołacza wſie, bez względu na rolą i fabryki, do parady i wzroſtu wybiera ludzi. Prowianta, podwody bez płaty w Dobrach Duchownych i Krolewſkich exekwuie. — Ja ſam i moi ſąſiedzi doznawaliśmy podobnego wolności gwałtu; ſkarga moia nie miała ſprawiedliwości od Pana Generała Kommendę w Warſzawie maiącego, ktòrego chyba w innym czaſie *de oppreſſione liberi civis* przed Skonfederowane Stany powołam.

http://rcin.org.pl

Sądźże Nayiaśnieyszy Panie! ieżeli niekarności woyska lękać się nie mamy przyczyny? Hetmana Wielkiego Litewskiego, i gorliwych Obywatelow Projekt, któren sama im święta sprawiedliwość dyktowała, był nam na Prowincyi Małopolskiey czytany, aby był teraz przeczytany i przyięty, prosiemy. —

http://rcin.org.pl

WOTUM

Tegoż.

Za Kommissyą Woyskową.

Nieprzyśpiesza ten swoiey Oyczyźnie powinney usługi, kto ią w wotowaniu wymową delektuiąc bawi, kto usły, nie chęcią iey służyć oświadcza.

Nie masz takiey na świecie wymowy, aby ktoś słowy nie sercem kochać potrafił. Takie tu Wasza Królewska Mość odbieraszw słowach, a podobno nie w chęci, oświadczenia i pochwały.

http://rcin.org.pl

Ja co mam w uściech, to i w sercu, bo w Kommissyi od Rady nie dependuiącey widzę dobro WASZEY KRÓLEWSKIEY Mości, i moiey Oyczyzny, z którym się nie rozwodzę, dla tego daię kreskę za Kommissyą *negativè*. —

http://rcin.org.pl

MOWA

Tegoż.

NAIASNIEYSZY KROLU, P. M. MIŁ.

Prześwietne Zgromadzone Stany!

Czyli mówić, czyli milczyć w teraźnieyszych Kommissyi Woyskowey interesach należy, rozważam; mówić prawdę, iest to nie podobać się komuś, nic nie mówić, tylko swoie zdanie w skrytości zachować, to iest utwierdzić powszechne o Senatorach zdanie; że rzecz złą i dobrą, przeciwną i sobie szkodzącą na równą kładą szalę. — Powiedział niegdyś z wielkim żalem Polityk: O iak nieszczęśliwi

http://rcin.org.pl

Swiata Monarchowie, że na ich Dworach iest wszystkiego podostatkiem, a prawdy, naypożytecznieyszey rzeczy nie maią. — Niesprawdził tenże Polityk; masz iey Wasza Królewsza Mość na tym Seymie aż do uprzykrzenia.

Jest też i fałszu wiele przeciw Waszey Królewskiey Mości, ale ia człowiek nie tey wiary co inni, wierzę to co widzę i co od W. K. Mci słyszę. Słyszało i całe zgromadzenie z ust W. K. Mci Hasło nad wszystkie Jego szczęśliwości szacownieysze: „ Król z Narodem, Narod z Królem; „ ia dodaię bogaty i niezwyciężony, byłeś W. K. Mość w Gabinecie nieprzyiacioł swoich pokonał; pomocy do tego nie potrzebuiesz, bo masz mocnieyszy od nich wszystkich rozum, i ta iest odemnie powiedziana prawda.

W Bogu nadzieia, że będzie się ten wstydził, kto mówi, że Król końca tego Seymu nie chce, że materya woyskowa w czterech niedzielach przed prerogacyą nie skończy się, i ia tak mówiących nie winuię, bo są tu tacy, iak lekarze, co kiedy ludziom źle, to im dobrze, daią recepty

http://rcin.org.pl

w kontr natury Oyczyzny naſzey. Nie proſzeni i bez wiedzy W. K. Mci, przeciw wſzyſtkim zdrowym Proiektom wmawiaią niezodrowe, a ia im powiedam = *Nie bierz Imienia Pana twego nadaremnie.* — Wyidzie wkrótce ten fałſz, iak oliwa na wierzch, bo ſpodziewam ſię, że W. K. Mość ten Proiekt Kommiſſyi Woyſkowey iak nayprędzey przyśpieſzyſz, i dalſze Seymu tego potrzeby do pożądanego końca doprowadzić zechceſz; a wſzakże prawdę Nayiaśnieyſzy Panie powiedziałem!

Ciż mówią, że ſtraſzna władza Hetmańſka, kiedy nie opiſana, ia ſię pytam, gdyby Król w wolnym Narodzie mocnieyſzy był nad Prawo, cóżby z tego wynikło? ale iuż to wielokrotnie przedemną ieſt dowiedziono.

Ach nieſzczęśliwy a dobry Królu! cożeś zawinił, że w Tobie ufności nie mamy? choć tyle dobra dla Oyczyzny uczyniłeś. Komużeś Panie winy, aż do własnych zabóycow nie darował? nad kimżeś zemſtę wykonał? a owiż Konfederaci Barſcy ſiła Ci winni, nie wymieniam, nie widziemyż

http://rcin.org.pl

ich Honorami, Orderami odzianych? iest to Cnota Anielska, mieć moc w ręku, a tey nie używać.

A pożytki Twego Panowania! niezginęłyż zaiazdy z krwi rozlaniem, przemoc możnieyszych, Seymow zrywanie, a ztąd tyle praw użytecznych, skarb publiczny należycie urządzony, woysko choć szczupłe, ale regularne, edukacya młodzieży w sposobie doskonałym, są to iawne dobrego, rozumnego Pana dokumenta Panowania.

A co teraz powiem, niech mnie publiczność zawsze sprawiedliwa sądzi, nie pozna wywrótnych myśli moich, ale W. K. Mości przychylne; więc czystym sercem radzę, gdy iuż obiecałeś, żeś z Narodem, opierayże swòy Tron i Narodu szczęśliwośc o mocną ścianę, nie o tę, która się do upadku nachyla; i ta iest niezawodna prawda moia.

Còż daley z Hetmanami czynić mamy, iakby nie z naszego rodu ludźmi? odebraliśmy im bez winy władzę, a tym straciliśmy w nich ochotę do woiennych usług,

http://rcin.org.pl

ieszczeż i pensyą, zamiast przyczynić, do reszty trzeba im odebrać, aby zwyczaiem Polskim nie mieli czym ochotnych żołnierzy nadgradzać; wyoskowych czym karmić, ale po Cudzoziemsku, aby z garkuchni żyli. Już kiedy nie sprawiedliwość, to nareszcie wstyd o ich pensyi więcey mówić nie każe, która od zeszłych nie czynnych Hetmanow do połowy iest zmnieyszona, a nam Hetmanow trzeba nie tylko z odwagą, Browurą, ale i maiątkiem nie poślednim, aby nań a nie tylko na sławę i cnotę pamiętali.

Nie ia ten Urząd Hetmański w całym świecie naypotrzebnieyszy, ale sama wiekopna sława go broni. Alboż to Królowie Granice Polskie tak, iak były w swoiey obszerności i sławie, rozszerzyli? ale Hetmani, Zamoyscy, Zułkiewscy, Czarneccy i inni, a w reszcie ciekawych odsyłam do prawdziwey Historyi pracowitego *Naruszewicza*, którego przypomnieć łasce W. K. Mci sprawiedliwość mi zleciła.

Tak są nieszczęśliwi Hetmani, żeśmy i umarłych Wychoskiego, i innych na hań-

http://rcin.org.pl

bę żyiących z grobu ruſzyli. Myślemy, że ſię W. K. Mci tym podchlebiamy, a my nieſławę na W. K. Mć kładziemy, otoż tacy ieſteśmy Dworſcy przyiaciele, *że naſze grzechy na Pana ſkładamy.*

Co tu ma być miłego W. K. Mci ſzkaluiąc Branickiego Hetmana, iak było na przeſzłym Seymie mimo wiadomość W. K. Mci powiedziano, któren muſi być w Sercu Pańſkim, iako *Simbolum gratitudinis* zapiſany. — A Ogińſki, Rzewuſki, Tyſzkiewicz Hetmani krwią z W. K. Mością złączeni, nie obiecuiąż utraconych kraiow, które niemoc i niezgoda Anteceſſorow iego z rąk wypuściła? do ſławy i zyſku iego powrócić, ba i świeżo oderwanych, choć przez dwie części odzyſkać?

Była dawniey pochwała głoſu Xiążęcia Czartoryſkiego Poſła Lubelſkiego, nie tak z uſt, iako z ſerca W. K. Mci wypływaiąca, która dała poznać, że radbyś ieſzcze przezorny Panie, aby nie ieden pod Oczakowem Branicki, ale wſzyſcy Hetmani teraz, nie czynni, choćby i z tyſiącem

http://rcin.org.pl

ochotników Polskich znaydowali się w Moskiewskich, Austryackich, Tureckich obozach, aby ich wzorem i nauką Szablę Polską, która Turki zwyciężała, do dawney przywrócić sławy. Honor to W. K. Mci czyni, nie zakalę, żeś krew własną od Narodu ukochaną, hazardował na naywiększy zapał woienny do woyska Austryackiego, aby rozmnażaiąc nauki woienne, stała się kraiowi pożytecznym rozpłodem i wiekopomną sławą.

Brońże W. K. Mość tak sprawiedliwego Hetmanow interessu, rozeznay sprawę między Ministrami *pacis & belli*, iednych bez expensu i pracy, w pokoiu i beśpieczeństwie siedzących, a drugich w polu życiem Kray i Tron Jego zasłaniaiących; którzy z nich więcey szacunku i płacy mieć powinni, bo to nie na nas, żeśmy ich opisali, ale na W. K. Mość niesława i nienawiść padnie, gdy nasi szeptacze wiarę taką w publiczności o nim utwierdzaią. — Wszak i Sobieski, gdyby nie był Hetmanem walecznym, toby i nie był Królem Polskim. A na przekonanie niechę-

http://rcin.org.pl

tnych temu urzędowi, bogdayżeś Panie *żyiącym ieszcze Hetmanom podobne iak Sobieskiemu wystawiał zarobne kolosy.* — A nareszcie o wysokich urzędach powiem =

Niechay się iak chcą Króle między kręgle tulą,
Każdy do nich mierzy, kto o nie gra kulą.

Ze zbiorów Biblioteki im. I. I. Michalskich

W WARSZAWIE,
w Drukarni Uprzywileiowaney *Michała Gröllа*,
Księgarza Nadwornego J. K. Mci.

XVIII. 1. 1128
http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

1128

http://rcin.org.pl

XVIII. 1. 1128

http://rcin.org.pl